

GIÁ BÁN	
ĐỒNG-PHÁP	NGOẠI-QUỐC
Một năm - 5000	6 \$ 00
Sáu tháng - 2.50	3.50
Ba tháng - 1.50	2.00

Mua báo phải trả tiền trước.
Thư gửi báo phải ghi rõ họ tên và địa chỉ.
ĐƠN-PHIÊN: Al đang quảng cáo việc riêng xin thương nghị trước.

TIẾNG-DÂN

HUYỀN - THUỐC - KHUANG

Quân - lý
TRẦN-DINH-PHIÊN

LA VOIX DU PEUPLE

Mỗi tuần xuất bản hai kỳ thứ tư và thứ bảy

BẢO QUẢN
Đường Đông-Bay-Huê
Giấy phép số 62
Giấy phép: TIẾNG-DÂN - Huế

Cũng một vị thuốc,
Ông Biễn - Thuốc
dùng để cứu người,
mà bọn dung-vệ đem
ra giết người, nên
dùng thuốc trước
phải chọn thầy.

CÁI HỌA CỘNG-SẢN BẰNG GIẤY

Trong năm nay, vụ Hội-kim cùng vụ Việt-Nam-Quốc-Dân Đảng tuyên án chưa xong thì tiếp đến vụ truyền đơn Cộng-sản. Chỉ lấy một vụ truyền đơn Cộng-sản mà nói, thì cái hình vẽ và bùa vẽ kia đã thành một lá bùa ác nghiệt, xô đổ bao ta vào nơi hầm sâu vực thẳm, biết bao nhiêu người lương thiện ngấm oan nuốt thắm vì mấy tờ giấy mực tím in thạch, rải rác nơi đầu đường cuối ngõ đó. Ghê thật! Thảm thật! Thế mà họa - vô - đơn-chi, con ma ác - nghiệt ấy còn chưa lấy làm vừa lòng, đang cứ mang cái giống độc đó mà gieo khắp các nơi. Mới đây ở Vinh, Huế, Tourane và các tỉnh lại xuất hiện ra nữa; lần này có thêm một lá cờ Cộng-sản nữa mới là gươm chóc!

Cái tấn kịch quái gở kinh hãi này, trong hai diễn văn quan Khâm-sứ Jabouille đọc tại ngày khai Hội đồng dân biểu Trung-kỳ, cũng hai bài diễn văn quan Toàn-quyền Pasquier đọc tại Đại-hội-dồng kinh-lẽ và Hội-dồng Chính-phủ Hanoi, cũng đã nói rõ cái họa hại thế nào. Về cách nghiêm phòng trừng trị, chánh phủ đã có thành toán, không phải bán nữa. Duy có một điều mà chúng ta phải lấy làm đau lòng xót dạ là thạch-tin mà-tiền, người trước làm phải bỏ mạng, mà người sau nhấm mất má nuốt cần; hăm sa mấy sếp, bao nhiêu người sa chun đang van rên mà kẻ khác còn giục nhau nhảy xuống; cái họa kiếp không đầu không đuôi này, chưa biết nơi nào là bờ, cái liềm vẽ và cái bùa vẽ kia, không phải là bùa họa ở đâu đưa đến cho dân ta sao?

Đương lúc mấy độc đảng trời, lưới oan bủa đất này, chúng ta không biết lịch-sử Xích-Ngật thế nào, chánh thể Xích-Ngật thế nào, song cần nhất là phải hiểu mấy điều sau đây:

1) Công việc Cộng-sản mà chỉ dùng mấy tờ giấy in, mấy hàng chữ phát-phơ, cũng cái hình vẽ và bùa vẽ đó mà làm nên được, thì dân há trẻ con cũng nghiêm nhiên là ông Lã - Ninh rồi; có lẽ ấy không?

2) Chuyện gì không thấy, chỉ mang một tờ giấy nhảm, gieo họa cho bà con anh em; cái họa đã có ở trước mắt, đã không có phương gì cứu vớt thì cho nay người ta đã vẽ giống mà lại còn ra sức vẽ đã thêm, người chun

chinh ái quốc phỏng có làm như thế được không?

3) Theo lối làm Cộng-sản không vốn như thế, những bọn du-đảng vô-lương, hoặc những kẻ có lòng gây việc lập công, muốn chống đầu mà làm theo, hoặc muốn vu oan cho người nào, có cách gì mà biến biệt được không?

4) Nước Nhật nước Tàu và nước Xiêm là nước láng giềng ta, và cũng là nước tiên tiến bên Á-Đông ta, ngày nay người ta đương phòng-nhân chủ nghĩa cộng sản, mà mình là một nước hèn yếu, không có chủ quyền, thế mà không theo gương mấy nước đó, lại muốn vói theo nước Xích - Nga kia, cái ảo tưởng đó, có thiệt hiện được không?

5) Ở các nước Âu Mỹ, tư bản và lao động hai bên đã gần nơi cực đoan, nên nhà lao động đối với nhà tư bản, hay như những mối xung đột; vài trăm năm nay vẫn đã có công đối luy nhau; trong đám lao động và vô sản, đã có đoàn thể, đã nhiều kẻ đứng chun trong chánh giới, hình giới, thế mà chủ nghĩa cộng sản của chưa được đa số ủng hộ; huống gì là tình thế nước ta, chưa có ai xứng được lên tư bản (có chăng cũng người ngoại thương kia, chứ người mình thì người nọ trôi hơn người kia, có dư tiền bạc ít nhiều cũng cá nhân mà thôi), còn nhà trung gia thì chiếm phần nhiều, dân gian giàu nghèo vẫn sang sớt như cây nhau, chưa có cái gì là ác cảm. Cái thuyết cộng-sản truyền ra chưa có thể có kết quả được.

Xem mấy cơ đó thì rõ, cái chủ nghĩa cộng sản, linh hiệu ở đâu mà đầu chờ hiện ở xứ ta, thì rất không thích hợp tình thế chút nào. Đem vật sản trên kim lĩnh mà trồng dưới địa cầu, thì vật nọ không sao mọc được; mang cá nước biển mà nuôi vào ao nước ngọt thì cá nọ làm sao mà sống; thế mà đều đó tuy không ích nhưng không có hại, đến như cái truyền đơn cộng sản này thì cái hại lại theo liền tay kia!

Đừng bảo ta thủ nghĩ, cái công cuộc cộng sản thiệt mà còn chưa hiệp với tình thế như trên đã nói, huống gì là cộng sản giấy!

Ông Mạnh-lữ có nói:
Thấy người xa là nào đương cùng mà bán người thì cười mà bảo đứng; thấy anh em mình đương cùng mà bán

LỜI CHA KHUYÊN CON

Lời cha khuyên con

Lại đây cha bảo hồi con ta!
Nông nổi đường này giọt lệ sa!
Mấy chục xuân qua nói giống ngu;
Bốn ngàn năm lễ tuyết sương pha.
Muôn ngàn đất nước khôn đường bước,
Từ phía mây mà chẳng lối ra.
Con có hay thời con phải tỉnh,
Thế trần sâu rộng biết bao là!

Con ơi con phải tỉnh dần ra,
Hãy lắng tai nghe mấy tiếng gà!
Vở cảnh tung hoành vang thế giới,
Giương mình thức chùng dậy gần xa.
Tinh ra công việc còn bề bộn;
Nỡ để non sông mãi liệt là!
Hội dậy lên nào! đừng ngủ nữa,
Này này! kíp tỉnh giấc Nam-khai!

Từ đây con phải tỉnh hồn ma;
Nỡ nấp cha ông vẫn lối ma.
Tu tâm tu tâm như thảo trước;
Mở mắt mở mắt với người ta.
Đàng như du đảng phường vô văn,
Sân cãnh em một ruột rà.
Con có thương cha thời nghĩ lại;
Tang bồng gánh nặng lại dưng lại!

Trần-Sơn

LẠI MỘT CON HẠC NỮA

Con này của ông Y-Công nước Vê

Số báo trước thuật chuyện con hạc ông Dương-Công, nay xin kể chuyện con hạc ông Y-Công. Ông Y-Công là vua nước Vê về đời Xuân-Thu. Ông có thành ưa hạc. Thường thường nuôi hạc cho ăn lương bổng như các quan, lại được đi xe hiên (車 軒 xe quan đại phu) nữa, rất cực kỳ chu đáo; còn dân trong nước thì đói khổ thế nào, ông cũng không để lòng đến. Vì vậy nên dân trong nước đều có lòng bất bình. Sau có giặc Mạt dịch (tức là dân, vua hạ lệnh chiêu dân ra ngự giặc. Dân đều nói rằng: Xin nhà vua sai đức Hạc, bởi vì Hạc có ăn lộc, có người thờ, còn dân chúng đói khổ, ra ngự giặc sao nổi? Sự hạc, hạc thiệt hữu lộc vị, ngũ yện năng ci tiến 飽 飫 五 穀 能 進. Vì thế nên nước Vê phải Mạt dịch diệt diệt mất (Vê vì dịch số diệt 衛 爲 狄 所 滅).

Ấy đó, lúc bình thời thì yêu chuộng những bọn vô-dụng để gây oán cho dân, mà đến khi có biến cố, thì lấy dân làm thời đồ đầu, thành nên nước. Cái hại của con hạc ông Y-Công này lại càng lớn hơn con hạc của ông Dương-Công kia. Tưởng cũng một cái gương về sự yêu ghét trái lẽ vậy.

Haychuyên

người thì mình phải khước than mà cần ngăn đi. Kỳ giả viết bài này, chính là theo ý câu nói ấy, xin đồng bào ta lượng cho.

Tam Chiết Quảng

THƯỜNG THỨC

BỒ-CHÍNH

Về mục này trong số báo vừa rồi (231), hàng thứ ba, mấy chữ tựa «Hơn-hạng công-ty» thợ sắp sai «Vô-danh...», vậy xin bổ-chính.

THÈ-LỆ LẬP CÔNG-TY THƯƠNG-MẠI

(Tiếp theo)

Hiệp tư công ty

Trên đã nói hiệp tư công ty không có tính chất gì đáng gọi một công ty cả. Những người sáng lập không được đề cử làm chủ trong các giấy tờ không được dùng chữ công ty, phải xem như việc tư của một người; Hội không có tư bản; mỗi người chung vào một số tiền để làm việc thôi.

Quản lý. — Nếu những hội viên cùng nhau chia việc quản lý thì người nào có trách nhiệm người ấy. Nếu chọn một người làm quản lý thì người ấy đối với người ngoài phải chịu trách nhiệm. Như là việc tư thôi.

Người Quản lý có quyền làm các công việc công ty, song các hội viên kia cũng có thể hạn chế quyền quản lý; nếu quản lý lạm quyền thì phải chịu trách nhiệm với các hội viên.

Điều lệ. — Công ty này không cần có điều lệ trình tòa, trước bạ, như mấy công ty khác, song nếu số hội viên đông thì cũng nên làm điều lệ và trước bạ cho cẩn thận.

Điều lệ chỉ rõ những điều này:

- 1) Tên và họ chữ nghiệp và chỗ ở của các hội viên;
- 2) Công ty là hiệp tư công ty;
- 3) Công việc định làm;
- 4) Trình hạn công ty và khi nào bắt đầu làm việc;
- 5) Mỗi hội viên chung bao nhiêu, chung khi nào;
- 6) Người nào làm quản lý, và quyền hạn người ấy;
- 7) Trong năm, tháng nào tính sổ; chia lợi lỗ thế nào;
- 8) Cách giải tán hội;
- 9) Thế lệ nhóm hội đồng;
- 10) Người quản lý phải giữ sổ sách họ cho rõ ràng;
- 11) Những hội viên phải ký.

(Hết)

P. T.

CHI BẢNG NÓI THIẾT

Mua báo phải trả tiền trước là lẽ chung của các nhà báo. Tuy vậy, hơn hai năm nay báo đối với độc giả yêu quí, vẫn thế lòng thành thực, nên được thư mua báo thì đầu chưa được tiền cũng gửi báo hẳn các ngài cho được vừa ý. Tuy trung độc giả các ngài thế thì cũng nhiều mà cũng lắm ngài quên trả tiền. Thật là một điều không tiện cho việc số sách của báo, mà lại thiệt đến kinh tế của bản quán nữa. Vậy từ nay ngài nào gửi thư mua báo xin gửi tiền trước theo hạn đã định.

Nếu không gửi tiền thì xin miễn gửi báo. Còn ngài nào đã mua mà chưa trả tiền, xin gửi ngay lại cho, nếu đến tháng chạp (tức là tháng 12) mà bản báo chưa nhận được tiền trả, xin tạm đình gửi, để tính toán số thiếu kỳ đi.

Mất lòng trước, được lòng sau. Xin các ngài lượng cho. Cảm ơn

B. B.

HỌC THUẬT

THUYẾT DÂN - UỐC CỦA

LU-THOÀ

(Tiếp theo)

II. — Chủ-quyền

Theo trên thì chủ-quyền tức là biểu diện của cái ý-chí chung, và chỉ ý-chí chung mới có thể cai quản quốc-gia cho hợp với lợi ích của các thành phần.

Chủ-quyền do toàn thể nhân-dân chấp-hành, không thể do một cá-nhân hoặc đoàn thể nào đại-diện mà chấp-hành được. Chủ-quyền mưu lợi chung, có khuynh-hướng bình-dẳng; cá-nhân / thì lo tư-lợi, muốn làm sao cho mình được lợi hơn người. Nhiều khi tư-lợi của một cá-nhân hợp với công ích mà ý-chí của cá-nhân ấy không trái với ý-chí chung. Nhưng đó là một việc ngẫu-nhiên, bất kỳ mà thành, không có gì gọi là cố-dịnh cả. Bữa nay, cá-nhân ấy muốn làm như thế, biết đâu mai lại muốn điều khác trái hẳn với lợi-ích của xã-hội. Vì vậy, theo lẽ phải thì nhân-dân không bao giờ chịu đảm-nhận với một cá nhân nào rằng sẽ tuân hành mệnh lệnh của cá-nhân ấy. Nếu nhân-dân đảm-nhận như thế thì chủ-quyền tự-nhiên bị phế-hủy, và «xã-hội khế-uớc» không còn hiệu-lực nữa.

Chủ-quyền không thể san phân ra nhiều bộ-phận được. Sao vậy? Chủ-quyền là biểu-hiệu cho ý-chí chung, nghĩa là ý-chí của toàn thể nhân-dân. Nếu chia rẽ ra nhiều phần, thì ý-chí của các bộ-phận ấy có-nhiệm mất hẳn cái tính-chất «chung» của nó. Có người sẽ hỏi: «Thế sao người ta thường chia chủ-quyền làm quyền hành-chính, lập-pháp, tư - pháp, hoặc quyền nội-trị, ngoại-giao v. v.» Hồi như thế, chỉ vì không phân-biệt chủ-quyền với những phụ thuộc của chủ-quyền. Quyền nội chính, ngoại giao, quyền tuyên chiến, diện-dinh hòa ước không phải là chủ-quyền, mà lại là những phụ thuộc của chủ-quyền, và phải theo với chủ-quyền.

Ý-chí chung bao giờ cũng một mục công bình chính trực. Nhưng nhân dân hội họp lại mà thảo luận một vấn đề gì, không phải khi nào cũng phát huy được lẽ phải cả. Nhân dân muốn làm đều công ích, nhưng thường phải làm lỗi. Muốn cho ý-chí chung được ngay thẳng và đúng đắn, thì trong khi biểu quyết, công dân ai phát biểu ý kiến riêng của mình, chứ chịu ảnh hưởng của người khác. Nếu trước khi đến công viện, mà nhiều cá nhân hoặc đoàn thể bàn bạc trước với nhau, thì kết quả làm khi không được tốt mà có phần thiên vị về tư lợi của một cá nhân hoặc một đoàn thể nào.

Chủ-quyền có bị cái gì hạn chế không? Mời hỏi, xem rất rõ lý. Lấy con người mà nói, ý-chí của người đối với tư-chí là tuyệt đối, thế là theo công lý tự nhiên. Núi đất một xã-hội, các thành phần có kỷ định khế-uớc công-ban, thì tự nhiên ý-chí chung đối với các thành phần cũng tuyệt đối, sao bởi rằng có bị hạn chế hay không? Điều ấy cần phải giải thích.

Trước hết phải nói rõ ý-chí này là ý-chí của cá nhân với xã-hội. Theo xã-hội khế-uớc, điều kiện đối với ai ai cũng như nhau, quyền lợi ai ai

VIỆC TRONG NƯỚC

TRUNG-KY

HUẾ

Truyền đơn — Bất người, xét nhà (1)

Tối hôm 6 Novembre ở các trường học, các trại lính, các nhà trường và các thôn quê đều có yết khẩu hiệu của đảng Cộng-sản.

Lại đến tối hôm 8 Novembre có truyền đơn rải khắp đường ngõ, và thấy treo một lá cờ hồng to bằng chiếc chiếu, có vẽ búa liềm và cờ chữ, để làm kỷ niệm cuộc cách mệnh Nga thành công ngày 7 Novembre 1917. Trong truyền đơn đại khái nói công, nông Đông-dương phải liên hiệp và tổ chức lại mà theo gương Nga làm cách mệnh Cộng-sản.

Ngày 7 Novembre, cận Thái-văn-Xoài, học sinh kỳ túc trường Công nghệ thực hành, đương lúc học, có lệnh quan Đốc trường ấy bảo thay quần áo rồi đuổi. Chiều thì bị bắt

(1) Nghe đâu ở Tourane cũng có truyền đơn và cờ đỏ rải treo như vậy và có đó vài người bị bắt giải về Huế.

đồng bằng nhau. Khi mình làm trọn nghĩa vụ mình đối với xã-hội, khi mình mưu chuyện công ích, đồng thời mình lợi ích đều có ích cho mình. Cá nhân tuy lợi ích có khác nhau, nhưng tất nhiên có chỗ đồng nhau; xã-hội phải cai quản theo đồng điểm ấy. Nói khác ra, chủ-quyền muốn cho chính đáng thì phải lấy lợi ích toàn thể xã-hội làm cơ sở, bất công dân công ích, nghĩa vụ như nhau, nếu từ vị vào một cá nhân hoặc đoàn thể nào, thì ý-chí không thể gọi là ý-chí chung nữa, mà cái hành vi của chủ-quyền trở nên bất chính.

Tóm lại hành vi của chủ-quyền là một cái hợp đồng của toàn thể xã-hội với các thành phần. Hợp đồng ấy lấy xã-hội khế-uớc làm cơ sở, nên rất đúng với công lý, lại là công bình, hữu ích, và bền vững. Nhân dân nói rằng phục tùng theo chủ-quyền, nhưng thực ra chỉ theo ý-chí riêng của mình, chứ không bị ai chỉ phối cả.

Xem thế thì biết rằng chủ-quyền, tuy là tuyệt đối, bất khả xâm phạm, nhưng không thể vượt ra ngoài vòng cái «tính-chất chung» được. Nếu chủ-quyền bắt một cá nhân nào phải làm những việc trách nhiệm nề hơn cá nhân khác, thì tự nhiên chủ-quyền mất hẳn bản chất mình đi, mà nhân dân có quyền không tuân phục nữa. Gọi rằng chủ-quyền có bị hạn chế, là như thế vậy.

H. T. T.

ANNAM LỊCH SỰ

HÃY NÊN

HÚT THUỐC LÁ

JOB

giám tại Phủ-Thừa. Ngày 9 Nov. lúc 8 giờ mai, cậu Phạm-văn-Liên, học sinh trường Quốc-tử-giám bị bắt. Chiều thì thấy cậu ta, tay bị xiềng, theo quan Phủ-thừa và 11 người trở về nhà trọ của cậu là nhà ông Tư-thống ở phường Thái - trạch (trong thành). Linh lại có đem theo một cái xiềng nữa, xiềng này để cho một cậu nào đó cũng trợ chung một nhà với cậu Phạm-văn-Liên. Cậu đó không có ở đấy.

Lại cũng ngày đó, ai đi về ngã Baovinh thì bị quan huyện Hương-trà và lính lục soát.

Mấy hôm rày trong thành có linh mang súng đi tuần nghiêm nhứt.

T. T. K.

Lễ đình-chiến 11 Novembre
Ngày 11 Novembre là ngày lễ đình-chiến. Theo chương-trình thì năm nay lễ này cũng long trọng lắm. Nào diễn-bình, nào leo giày, đập nồi, nào đua xe, đua ghe, nào đánh vợt, hát bội...
Công chúng chú ý nhất về cuộc diễn-bình ở trước cửa Ngọ môn. Ai nấy cũng nao nức rủ nhau đi xem. Nhưng không biết vì sao chờ mãi mà chẳng thấy gì cả. Có mấy cô xe trần (thường gọi là xe bộ hạ) đi qua lại vài vòng chỉ đó rồi lui; rồi voi nai nịt chỉnh tề đứng chầu một buổi không thấy gì rồi cũng về chầu.

Thế là lễ đình chiến năm nay không có gì vui cả.

B. S.

VINH
Lại truyền-đơn!!!
Bữa 7 Novembre này ở Vinh lại thấy ở ngoài đường và nhất là trước cửa các nhà máy vô số truyền đơn về binh biến-liền, in mực đỏ. Trên tường thì dán những tờ giấy to bằng tờ giấy ký-lưu (nhất là trước cửa nhà máy Trường-thị và Bến-thủy). Còn trên các trụ giấy thép, trên các cây thì thấy treo cờ đỏ cũng về binh biến-liền.

Vụ truyền đơn này làm cho chánh phủ chú ý lắm; sáng hôm 7, một thám và lính canh sát đó ra nhiều lắm.

N. B. lai cáo

QUANG-BÌNH (TUYÊN-HÓA)

Có ông lão ở đây không?
Hôm 21 tháng chín vừa rồi, ký giả đi qua huyện Tuyên-hóa thấy một lũ 4, 5 người đương ngồi than thở khóc lóc. Hỏi thì bọn đó nói rằng:
« Chúng tôi là dân Hà-lĩnh đi làm phu và thợ cho một người coi tên là Ngô, thầu khoán đường Tân-áp - Thakhek. Chúng tôi vâng lời chủ vào rừng cưa gỗ. Đường lúc chúng tôi cưa gỗ, thì có 5, 6 người vào bảo chúng tôi rằng: « Chúng bây không được cưa, rừng cấm của làng lao đó ». Chúng tôi không rõ là ai, và chẳng nghĩ rằng chủ bảo mình làm thì cưa làm, nhầm sai thế nào thì có chủ đó, mình có biết đâu, nên cứ việc cưa. Lại thấy một người trong mấy người ấy bảo mấy tên lại đập đánh chúng tôi. Chúng tôi cũng đập lại. Sau mới biết là ông Bô-thợ-Đường và dân làng Thanh-lạng thuộc huyện Tuyên-hóa tỉnh Quảng-bình. Ông ấy cũng làm gỗ cho một ông tây làm đường Hòa-xa, nên vào tranh dành gỗ, và trình huyện. Quan huyện tha bọn ông và còn chúng tôi thì bị giam đày hơn một tháng rồi, không thấy xử xét gì. Nay lại bắt chúng tôi đi làm việc; đời quá làm không được, linh lại đập đánh dữ quá. »

Theo các chuyện mấy người ấy thuật lại đó thì cũng là đánh gỗ sao lại người thì bị phạt mà người thì không? Khó hiểu quá, nhất là có ông lão ở đây vào việc này chứ chẳng không!

Người biết chuyện

FAIFOO

Người ở ra ếch
Mọi cách và lũ này đây ở nhà hương Faifoo có người sinh ra một cái thai to bằng hai con ếch, cái đầu đẹp, như là không có cái sọ. Mọi xem thiết giống tờ như con ếch, thiết là quái vật. Nghe đâu có một ghi trong số là « monstre anacépalé ». Hỏi ra thì cũng không phải quái

vật, những dân bà sinh thai như thế phần nhiều tại cốt tiêm la của cha mẹ di truyền.

Nghe nói tiêm la di truyền mà rùng rợn rợn ớn. Liê các ông các bà còi còi trắng, đờn giố chừng nào thì còn cháu còn cháu khổ nạn chừng này. Thiệt là một điều khủng khiếp nên chữa!

Ba-Lú

QUẢNG-NAM (ĐẠI-LỘC)

Câu chuyện thuộc phiên lậu
Gần đây ký giả có ở Đại-lộc mấy bữa để dạo bán hàng. Vào nhà nào cũng nghe người ta trầm trồ với nhau rằng: « May quá, may cho anh Quế quá đó, nếu không thì không ở tù cũng mất khả học ». Ký giả lấy làm lạ. Chuyện gì mà ở tù, mà mất học? Anh Quế là anh nào? ở đâu? Về nhà trọ, ký giả hỏi người chủ rằng:
— Anh có biết anh Quế là anh nào, ở đâu không?
— Biết lắm chứ! chứ bác không nghe người ta nói gì đến chuyện anh đó sao?
— Có, nhưng họ nói không đầu đuôi nên không hiểu gì cả, anh có thể nói lại cho tôi nghe không?
— Nguyên do một ông tây (thường chánh đảng tên Đoàn (tên này mới mần ăn trộm cắp về), người làng Lâm yên để điếm chỉ rượu lậu và thuốc phiện lậu cho ông. Tên này được ông tây dùng như thế hết sức tìm tòi. Ở đây cũng chả ai nấu rượu lậu, thuốc phiện lậu, nên muốn dâng công, nó thường đem rượu lậu và thuốc phiện lậu bỏ trong nhà người ta rồi giấu ông tây nói trên kia đến xét bắt. Anh xã Mỹ và anh Nhung ở làng Tĩnh yên bị phạt hơn 300\$,00 cũng vì cái thủ đoạn của nó (việc này hiện nay còn lối thời ở Tòa án Tourane); làng Phú mỹ bị phạt 500\$,00 cũng vì cái thủ đoạn của nó. Gần đây nó đến chợ Hà nha định đem cái hợp ấy cho anh Quế. Đến chợ chưa kịp hạ thủ thì nó đã quen tay ăn cắp áo của người ta nên bị làng Hà nha bắt. Bữa cuối nhất là ông tây tưởng đầu tên Đoàn đã sắp đặt đầu đó xong, cả nên hôm sau ông cũng mò lên chợ Hà nha. Đến chợ thì thấy tên Đoàn đã bị bắt rồi, ông phải trở lại huyện, bảo

quan huyện sức làng Hà nha giải tên ấy xuống cho ông đem đi... (?) Quan huyện không chịu để ông đem đi. Ông tức giận lắm... Đó đầu đuôi câu chuyện như vậy. May cho anh Quế đó, nếu tên Đoàn không ăn cắp cái áo, không bị bắt thì chắc anh không ngồi tù cũng bị mất một số học phí khá to...
Thiệt chuyện thế không muốn phê bình vì phê bình cũng vô ích.
T. T. K.

BAC-KY HANOI

Hội đồng chánh phủ
Hội đồng chánh phủ năm nay mới họp bữa 4 Octobre sau ngày Đại hội đồng kinh tế và tài chính bế mạc. Hội đồng chánh phủ họp tại phòng khánh hội phủ Toàn quyền do quan Toàn quyền Pasquier chủ tọa; các quan thủ hiến năm xưa đương đương đều từ tạ về dự hội.

Đến 9 giờ quan Toàn quyền Pasquier đến nghị trường, và đọc diễn văn khai mạc.

Đại khái trong bài diễn văn ngài khởi sự nói về cái thiên chức của Hội đồng này quan trọng thế nào. Ngài nói Hội đồng chánh phủ này đại vị không nhường chỉ các hội Cờ La mã, tuy cách từ chức có khác nhau, và dần dần rồi đây Đại hội đồng kinh tế và tài chính sẽ hóa thành một cái tổng viện Đại biểu hoàn toàn mà cái Hội đồng chánh phủ này sẽ thành ra một Thượng nghị viện.

Quan Toàn quyền lại tuyên ngôn rằng đối với cái phong trào cách mạng và cộng sản ở trong xứ ngài phải dùng một thái độ cương quyết, nhưng dầu thế mặt lòng đối với các cuộc phản kháng đó ngài cũng cho là thường mà không có chút gì cảm động. Ngài cho các cuộc đó là không đáng dẫn và nói rằng chỉ nghiêm phạt những người chủ động, còn những người bị dụ dỗ mà theo thì nên dùng chính sách khoan dung mà đối đãi.

Ngài hứa sẽ hết lòng làm cho xứ Đông dương này được mở mang tiến bộ.

Quan toàn quyền đọc diễn văn xong thì Hội đồng tuyên bố khai mạc.

Một đạo nghị định về sự giữ trật tự trong nước
Quan Toàn-quyền Pasquier vừa mới ký một đạo nghị định bắt các đạo binh phải đi đến việc coi sóc trật tự trong nước.

Đáng lẽ thì việc giữ trật tự trong nước là việc riêng của các quan Cai trị. Nhưng trong miền này hoặc đồn nhạo các quan Cai trị không có người thay một thì mỗi khi động dụng việc gì, viên quan vũ đóng ở hạt ấy phải tức phải một đạo binh đến đó, một viên hạ sĩ quan chỉ huy để chống cự lại với giặc giữ, làm sao cho khỏi thất bại và lập tức phải đánh giặc thép bảo cho quan trên và quan Thủ hiến trong hạt biết

PHÒNG KHÁM BỆNH

Y-sỹ TRẦN-ĐÌNH-NAM

Rue Général Franchet d'Espérey
(Nhà ở trước một tiệm Hồng - Hưng cũ)

TOURANE

Kể từ ngày 1er Novembre 1929.

xem tình hình ra sao.

Trong các miền và các đồn ấy, nếu viên quan vũ nào được tin các quan Anam báo cho biết là có giặc cướp cách xa đồn đi về trong một ngày thì phải sai ngay một đạo binh đến cứu cấp. Cũng phải đánh giặc thép bảo cho quan trên và quan Thủ-biến trông tỉnh biết để hỏi xem, có cần xin binh cứu viện chăng.

Nếu giấy xin binh không kịp gửi đến cho viên quan vũ chỉ huy đội binh cứu viện trước khi đội binh chưa đi qua đồn 10 km thì đội binh đóng lại cho hết kỳ hạn do quan Giám-binh coi đạo binh mành đã định trước. Quá hạn ấy nữa mà giấy xin binh chưa đến thì đội binh được lui về trại. Nếu đội binh sai đi đã gặp quân thù thì chỉ khi nào chắc là có đánh và đuổi chẳng nữa cũng là vô ích, thì mới được đem quân về.

Nếu không như thế thì chỉ khi nào quan Giám binh coi đạo quân mình đóng, hoặc quan Cai trị trong hạt có ra lệnh lui quân thì đội binh đem đi đấy mới được lui về. Nếu đạo binh nào đi ngoài đường xa đồn mình mà gặp cướp bóc thì phải đánh ngay.

Các quan Cai trị có quyền lấy quân hình là các viên chức sau này: quan Toàn-quyền, nếu ngài đi vắng thì quan Phó Toàn-quyền có thể thay được, quan Thống-đốc Nam-kỳ, các quan Thống-sứ Trung-kỳ, Bắc-kỳ, Ai-lao và Cao-miên, quan Thủ-biến nhưng địa Quảng-cháo-loan, các quan Thủ-biến các tỉnh, các quan Đốc-ly các thành phố, viên Giám-đốc trường giới Côn-lôn, quan chánh Biện - lý Giám - đốc ngạch Tư-pháp, các quan Biện - lý

và các quan Biện-ly phụ, các quan chánh Tòa-án, các quan Dự-lưu, các quan tòa Sơ-cấp và các viên chánh sở Cảnh - sát.

Thực Nghiệp

Xét nhà bắt người
Chánh phủ nghĩ rằng đáng viên cộng sản sắp đặt một cuộc bạo động ngày 7 Novembre, vì ngày ấy là ngày thành lập của Chánh phủ Xô-viết. Vì vậy nên tới ngày 6 Novembre ông Arnoux, thanh tra mật thám Bắc kỳ cùng các ông Cò đi soát nhà tù tưng. Nhiều người và nhiều giấy mà bị bắt. (Theo tin F. I. ngày 7 Novembre)

THÁI-BÌNH

Lại một hội-kín nữa!
Báo France-Indochine ngày 4-11 có đăng tin ở Thái-bình quan và quan tỉnh đã tìm ra một cái hội, giả hình tôn giáo đặt tên là Phật-liên. Những người trong hội này là những tay phỉ thủ, thường bày chuyện di-đoan mà truyền-bá những tư tưởng phá-hoại. Ba chục người và giấy tờ quan-hệ đã bị bắt.

Vụ này hiện nhà nước còn đương dò xét.

NAM-KY SAIGON

Việt-Nam-Quốc-Dân-Đảng
Kỷ báo trước đã đăng tin rằng trong các bót Saigon - Cholon đã được 120 người. Nay thêm vào ba người nữa: ông Nguyễn-văn-Thương (trợ giáo trường Nguyễn-văn-Ngữ), ông Hương - bộ - Đảng (người Bình-dai) và ông Hương-bào-Ngươn (người Ông-văn). Ba ông này bị bắt ở Mytho giải về. (Theo Impartial)

Ông Trán - Quý lại nói:

Xưa nay, mỗi khi tôi thấy một thư nội-hóa gì ra đời, mà tốt đẹp hơn của người, thì trong dạ rất vui mừng, thường vì công ích đem làm cổ-động; nay thấy đầu Khuynh-Diệp vừa về vừa hay hơn cả, mà lại là đầu nội-hóa, nên tôi vui lòng, vì nội-hóa, vì đồng-bào, mà giới-thiệu với chư độc-giả, và khuyên bà con, nhà nào cũng nên mua trữ lấy một vài lọ, thì những lúc đêm hôm lỡ có xảy ra bệnh gì nguy cấp đến đâu, cũng không lo sợ gì nữa.

(Trích bài lai-cáo « Một người trúng độc phong » đăng trong báo Thực-Nghiệp số 18 Octobre 1929)

MAO HIÊN NỮ HIỆP

(PHÚC - NHỊ - MA - TƯ TRINH - THẨM - AN)

Dịch - giả: XA-TUOC-TU

36 1/2

CHƯƠNG THỨ MƯỜI HAI

Nàng nữ-hiệp đầu hàng trong hầm kín

(Tiếp theo)

Bạn ta cười mà nói: Bà tước yên lòng, cứ hầm bên này không có thể nào ra được nữa mà ngại. Dự chừng ta lấy được cái cớ-quan, sẽ trở về giúp các công nhân mà bắt nó. Nhưng có một điều phải chú ý: Ngươi đã trả thù phía trước, khi nó biết không có đường lui chắc sao cũng trở lại phía trước, theo đường cũ thì còn ra ngoài phòng mà thoát đi, nên ngươi phải cần thận cho lắm mới được. Và phải kêu thêm vài người canh giữ phía sau phòng đó.

Bà tước nghe theo lời làm ý. Ban đầu bà ngồi trên bàn đá láng láng, trên bàn bàn mà lưng gù xem khi nào nó sẽ làm cách thế nào; rồi

bạn ta lại vào trong tìm cái cớ-quan, ước chừng có ba khắc đồng hồ, tìm được đem ra, hai tay cầm cái cớ-quan cười hì hì mà chạy lại hỏi ta rằng:
Nó có về đây, cứ đánh gì không?
Ta lắc đầu nói: Không, không thấy làm gì được gì cả.

Bạn ta ngẫm nghĩ mà nói rằng: Bên kia đã không thấy ra, bên này lại không thấy trở lại; hoặc giả cái hang còn nhỏ quá, thường có ba người ở đây, nếu nó ở trong này đã có người đồn ngăn, nên lên ra một góc khác mà thoát đi chăng?

Ta nói: Dầu ngàn đầu độc, cái cớ-quan đã vào tay bạn ta rồi, bạn ta cũng không có ý làm phòng hại đến tánh mạng nó, nó có trốn đi cũng được, ta lại cần gì, chúng ta hãy về đi.

Bạn ta nói: Cứ xem tổng chuyện trước mắt, giống như không cần bắt học gì nữa. Nhưng mà nếu như đang lúc chưa hiểu thấu lắm về, trong lòng chưa tin mà không liều

giải, thì không sao khỏi sinh ra những chi tiết khác nữa. Lúc này vào trong phòng ngang, lấy tên tôi cùng tên HAI-DỨC nữ-sĩ, viết một miếng giấy lưu lại đó: trong giấy đại ý nói: « Chúng tôi biết rõ tâm địa của nàng là quan minh cao quí, nên trong lòng lấy làm cảm kích và không có chút gì là hờn giận. Khi nàng đã về, xin mời khuất bộ tại nhà CĂN-ÂN-ÂN là trước, đừng cho bọn tôi tự đi, và bày tỏ chân tướng cho nàng rõ v. v. » Bài viết xong giấy đó, rồi chúng ta sẽ về cũng không muộn gì.

Khi ấy bạn ta đồng bước lên trên Nguyệt-dải, bạn ta ngồi trên một cái ghế, tay cầm chiếc thuốc hút, còn một tay cầm cái cớ-quan mà xem. Còn ta với vào nơi của nó, lấy bát giấy, viết cái giấy nói trên đó rồi bạn ta lấy tay lấy luôn hai tờ báo, chợp ra ngoài cửa sổ, bảo bạn ta gói lại để quan lại cho là lễ, rồi cả chúng ta ra cửa, cầm cánh cửa đóng lại mà sẽ sẽ bước ra. An-Cần chộp lại hỏi thăm rằng:

Dã lớn mắt nữa đêm công phu mà có được gì không? Đồ tang vật có bắt được không?
Bạn ta cười nói: Mấy mờ miêng ra, rành rành không gian việc quan, như câu nói của ông quan Tòa, Mau mau về nhà, còn có việc nữa.

Nói rồi đưa cái cớ-quan cho An-Cần cầm. Ta sợ có kẻ khác lên vào ăn trộm đồ gì trong nhà, thì bạn ta bị hiềm nghi thay cho nó, mà nếu như cái giấy để lại đó bị xé mất, thì sau này lại còn phải lời thôi nữa. Nên ta khóa cửa từ từ, rồi mới chạy theo hai người đó, cùng về đình Hà trước. Vào cửa rồi, vừa đi tới nơi đương ngủ, thì thấy cái cớ-quan nơi An-Cần và bảo nó lên tới nơi phòng THIANG-ÂN và hỏi thăm có việc gì xảy ra không, rồi mau lại phòng Da-bừn mà nói lại cho ta biết. An-Cần vàng lời đi ngay, chúng ta chạy lại phòng Da-bừn, thì thấy các phòng đang có cửa sổ, đều có người canh giữ; còn Bà tước thì nằm mình mình lặng ở dưới cái kỷ cao là nơi đặt cái cớ-quan lần này. Vừa thấy bạn ta tới

thì Bà tước chạy ra hỏi liền:
Đã lấy được cái cớ-quan chưa?
Bạn ta hai tay cầm cái cớ-quan đưa cho Bà tước mà nói rằng: May phước, không nhọc cái mạng ngài đã phủ thác, xin dâng nguyên vật lại cho ngài. Nhưng nàng ấy thế nào mà không nghe làm dạng gì cả, mà cũng chưa về nhà nó; không rõ ở đây cùng bên HAI-DỨC nữ-sĩ có động tĩnh gì không?

Bà tước lắc đầu nói: Sau khi tôi nghe nàng đã trở về, thì không nghe một tiếng gì nữa cả, ở đây vẫn yên lặng như thường; song tưởng tình thế nào thì làm sao mà biết được?

Vừa lúc đó An-Cần cũng chạy lại nói tiếp rằng: Đến phòng THIANG-ÂN, tôi đã hỏi rồi, cũng không nghe có làm biến động gì cả.

Bạn ta ngồi xuống, vừa xoay đầu lại thấy NGAI-TU đang một bên mình, bên bảo NGAI-TU rằng:
Mấy hôm được ra ngoài vườn dưới hôn núi đã đó xem những gạch đá lấp trước cửa động đó, có chút biến động gì thì về báo cho ta,

mau đi! Ta lại hỏi cả các người rằng: Các người thường ngày ở đây, trong tòa nhà này, còn có những cửa hầm kín nào nữa không? hoặc giả có chỗ nào đáng nghĩ nữa không? Chúng nhân đều nói không có.

Bạn ta đang uống nước mát thì NGAI-TU lại bảo rằng: Trước cửa động đó, chừng chắc còn y nguyên, không động dạng gì cả.

Bạn ta nói: Trong nhà đã không có đường ra, hoặc giả dưới hầm đất có ngã thông ra ngoài chăng? Có như tôi đoán thì chắc là không có. Nàng đã không về đường cũ, có lẽ nào nấp mình dưới hầm kín, chờ chờ cơ hội, đợi đến lúc bạn ta mệt nhọc trở nhác, lại trở ra mà ăn trộm lại sao?

Bà tước gật đầu tiếp hai ba cái rồi nói:
Nghe câu nói mới rồi của nàng, thì trong lòng hơi lạ mà có hàm cái giọng đạo quyết quá, chưa biết chừng nó lại trở lại chỗ không chơi. (Còn nữa)

<https://tieu>